

Prof. dr. Fran Jesenko (1875–1932)

Pomnik slovenskemu znanstveniku in gorniku leta 2005?

✍ in 📖 Jože Andrej Mihelič

Dr. Fran Jesenko, prvi izvoljeni redni profesor botanike, fiziologije rastlin in genetike na ljubljanski univerzi (1922), je bil eden najbolj vnetih zagovornikov in soustvarjalcev Triglavskega narodnega parka (TNP). Takoj po podpisu pogodbe o ustanovitvi Alpskega varstvenega parka nad Komarčo (1. julija 1924) je od 4. do 5. julija s skupino svojih študentov označil meje narodnega parka v Dolini Triglavskih jezer. Profesor Jesenko je že takrat – prvi – uporabljal ime Triglavski narodni park.

Kdo je bil človek, čigar ime poznamo iz zgodovine nastajanja TNP, po Jesenkovih priznanjih, ki jih od leta 1972 podeljuje Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, po spominskem kamnu ob vznožju Šišenskega hriba v Ljubljani in spominski plošči na njegovi rojstni hiši v Kopaljski ulici v Škofji Loki, po Jesenkovi vrtinariji v Meštnem Logu in po Jesenkovi cesti v ljubljanski Spodnji Šiški? Prof. dr. Fran Jesenko je bil znanstvenik, mednarodno priznan rastlinski genetik in odličen pedagog, sodoben raziskovalni duh svojega obdobja, enkraten poznavalec naše flore, zavzet gornik in vsestranski športnik, zaljubljen v domačo deželo in njene lepote. V svoji vsestranskosti je kot odličen smučar postal tudi prvi predsednik zimskošportne zveze v Kraljevini Jugoslaviji.

Po gimnaziji v Ljubljani je leta 1895 vpisal naravoslovje – botaniko, geologijo za mineralogijo in kemijo na dunajski univerzi – ter julija 1900 promoviral za doktorja za disertacijo Odnosi med močjo svetlobe in anatomsko zgradbo asimilirajočih rastlinskih organov.

Prepotoval je skoraj vso Evropo ter govoril in pisal nemško, češko, francosko, italijansko in švedsko, pasivno pa je obvladal angleško, norveško in rusko. Od 1904 do 1908 je na pobudo

dunajskega botaničnega inštituta preučeval floro Nilove doline in puščavske Arabije. Po vrnitvi ga je Visoka šola za kmetijstvo na Dunaju imenovala za asistenta in upravnika rastlinogojске postaje pri katedri za žlahtnjenje rastlin. Tam se je Jesenko poglobljal v fiziologijo in genetiko rastlin, več mesecev pa je delal tudi na inštitutu Vilmorin v Parizu ter na inštitutih v Uppsali in v Stockholmu ter napisal večje število razprav.

Jesenkovi znanstvenoraziskovalni dosežki so naleteli na veliko pozornost med tedanjimi genetiki. 1913 so ga izvolili za docenta na dunajski univerzi in do vpoklica na fronto je predaval rastlinogojstvo in vrtnarstvo.

Na ruski fronti je bil ranjen in po vojski se ni več vrnil na Dunaj; odzval se je vabilu iz domovine. Leta 1919 je bil izvoljen za docenta, naslednje leto pa za rednega profesorja na zagrebški univerzi. V učni kolegij na novo ustanovljene ljubljanske univerze je stopil 17. aprila 1921 kot njen prvi redni profesor za botaniko.

V omejenih materialnih razmerah nastajajočega znanstvenega središča je nadaljeval raziskovalno delo, vendar je njegovo ljubljansko obdobje najbolj izrazito zaznamovala predvsem njegova osebnost, lik skoraj idealnega učitelja in vzgojitelja. Z veličino izjemne razgledanosti in izkušenosti, ki sta ju izoblikovala njegov duh in več kot zanimiva življenjska pot, ter s čarom osebne topline je svojim študentom podal roko in jih popeljal v naravo, nekako tako kakor pozneje prof. Pavel Kunaver svoje dijake in tabornike. Pokazal jim je lepote slovenske pokrajine in skupaj z njimi preučeval alpsko floro ter jih navajal k spoštovanju narave. Drugo pomembno življenjsko delo prof. dr. Frana Jesenka je torej njegovo prizadevanje za ohranitev biotopa Slovenije prihodnjim rodovom, sicer obdarjenim z enkratnim bogastvom

Začetek TNP sega v Dolino Triglavskih jezer

flore in favne v svoji deželi na stičišču alpskega, kontinentalnega, mediteranskega in predalpskega podnebja, v deželi izjemne geološke, geografske, kulturnozgodovinske in vseobsegajoče estetske pestrosti. Bil je univerzitetni učitelj prvih diplomiranih biologov ljubljanske univerze, med katerimi so bili tudi pozneje zelo poznani in cenjeni slovenski znanstveniki Maks Wraber, Viktor Petkovšek, Anton Polenc in drugi. Prav oni, Jesenkovi nekdanji študentje, so pripovedovali, kako nalezljiv je bil njegov entuziazem in koliko jih je bilo, ki so se prav zaradi njega za vedno zapisali goram.

Prof. dr. Fran Jesenko se je julija 1932 med opravljanjem svojega pionirskega poslanstva,

raziskovanjem in urejanjem TNP, smrtno ponesrečil v steni Komarče. Ob planinski poti v bližini kraja nesreče je bil nekoč majhen pomnik. V letu 2004 so na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani izrazili željo, da bi nadomestili nekdanjo ploščo, in začeli postopek, v katerega se je vključil tudi javni zavod Triglavski narodni park. V idejni zasnovi predvideni pomnik pa se ne bo vrnil na kraj nesreče. Nastal bo majhen spominski park Pri Savici, ki bo morda tudi prostor za namestitev mnogih spominskih napisov, raztresenih po bohinjskih gorah (na primer na planini V Klinu, Veliki Pišnici) – nič birokratsko obvezujočega, le priporočilo njegovim svojcem in prijateljem, ki si tega želijo. ○

Napisi naših gora

Nismo vedeli, da so nižji ljudje hitrejši od višjih! Vsaj tako bi lahko sklepali po napisih nekje pod Olševo. Seveda pa gre le za nerodnost prizadevnih markacistov. Merjenje razdalje z minutami hoje je že tako subjektivno, saj vsak izmed nas hodi po svoje: nekateri bolj počasi, drugi pa raje tekajo. In se je zgodilo, da je prvi markacist ocenil pot do bližnje Zijalke na 10 minut, drugi, ki je verjetno moral nekaj let pozneje oznake obnoviti, pa na 15. Saj ne, da bi jim zamerili, le zabavamo se lahko ob takih spodrsaljajih.

✉ Andraž Zuccato